

6. HAFTA

KANUNİLİK İLKESİ/CEZA KANUNUNUN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI

A. GENEL BİLGİLER

Ceza hukukunun kaynakları yönünden geçerli olan “kanunilik ilkesi” nin nasıl anlaşılacağı, “suç nedir?” sorusuna verilecek cevapla bağlantılıdır.

Biçimsel kanunilik ilkesine göre; işlendiği zaman, kanun tarafından açıkça suç sayılmayan bir fiili suç saymak ve bir suçu işlendiği zaman yürürlükte olan kanunda belirtilen cezadan başka bir cezayla cezalandırmak mümkün değildir. Yani, ancak kanunda açıkça öngörülen bir fiil suç sayılabilir ve bu fiil ancak kanunda öngörülen cezayla cezalandırılabilir.

Öze ilişkin kanunilik ilkesi ise, kanunda açıkça öngörülmemiş olsalar bile, antisosyal fiillerin suç sayılmasını ve bunlara amaca uygun cezaların verilmesini gerektirir. Böylece, kanun tarafından açıkça suç haline getirilmemiş olsalar bile, sosyal yönden tehlikeli olan hareketler cezalandırılabilirken; kanun tarafından suç sayılan hareketler, sosyal yönden tehlikeli değilse suç sayılmaz ve cezalandırılmazlar.

Biçimsel kanunilik ilkesi, başlıca üç esasa dayanır:

Kanunun tekelciliği ilkesi, ceza hukukunun kaynakları; kanunun açık-belirgin olması ilkesi, ceza kanunlarının kaleme alınışı formüle edilişi; kanununun geriye yürümezliği ilkesi ise ceza kanununun zaman yönünden uygulanması sorunuyla ilgilidir.

TCK'nın “Suçta ve cezada kanunilik ilkesi” başlıklı 2. maddesine göre:

“(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.

(2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz.

(3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.”

1. KANUNUN TEKELCİLİĞİ İLKESİ

Bu ilke yazılı olmayan kaynakları ve kanun dışındaki yazılı kaynakları ceza hukukunun kaynakları dışında tutmayı amaçlar. Yazılı olmayan kaynaklar reddedilerek “yargı”nın keyfiliği; yasama dışı yazılı kaynaklar reddedilerek de “yürütme”nin keyfiliği önlenmeye çalışılır.

2. KANUNUN AÇIK-BELİRGİN OLMASI İLKESİ

Bu ilke ceza normlarının yazılışını, formüle edilmesini ilgilendirir. Kanun koyucu suç yaratırken, yasak olanla olmayan arasındaki sınırı net bir biçimde ortaya koymalıdır. Bu şekilde yargının keyfi davranmasının önüne geçilerek, kişi özgürlükleri garanti altına alınabilir.

3. KANUNUN GERİYE YÜRÜMEZLİĞİ İLKESİ

Ceza kanunları sadece yürürlüğe girmelerinden sonra işlenen fiillere uygulanabilir ve kanun yürürlükten kalktıktan sonra işlenen fiillere uygulanamaz. Böylece, ceza kanunlarının geçerliliği geçmiş ve gelecek yönünden sınırlanmıştır.